

Sastamalan kaupungin
Arviointikertomus vuodelta 2020

Sisällys

Arviointikertomus 2020	2
Johdanto.....	2
Arviointikertomuksen valmistelu	2
Koronan vaikutukset	3
Arviointi Strategisten tavoitteiden saavuttamisesta.....	5
Arvio valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta	7
Kaupungin taloudellisten tavoitteiden toteutuminen	7
Käyttötalouden ja tuloslaskelmaosan toteutuminen	7
Investointiosan toteutuminen	10
Kaupungin talouden tunnuslukujen arviointi	11
Konsernitason taloudellisen tuloksen arviointi.....	17
Strategiakauden talouden arviointi.....	18
Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.....	18
Konsernihallinto	18
Sivistystoimi	19
Tekninen toimi.....	21
Sosiaali- ja terveystoimi.....	23
Henkilöstö.....	25
Päätelmät	26

Arviointikertomus 2020

Johdanto

Vuosi 2020 on ollut Sastamalan kaupungille kriittinen kriisien vuosi. Taustalla oli viisi miljoonaa euroa alijäämäinen vuosi 2019, joten talouden käänne oli välttämätön saada aikaan. Vuonna 2020 kaupunkia, kuten koko ihmiskuntaa kohtasi kriisi, johon emme olleet lainkaan valmistautuneita. Pandemia ei sisältynyt mihinkään riskiskenaarioihin. Lisäksi syksyllä 2020 on taloushallinnon ohjelmapäivitysten johdosta ollut palkanmaksussa ja kirjanpidossa haasteita.

Tarkastuslautakunta paneutuu vuoden 2020 arvioinnissa erityisesti pandemian hoitoon, strategisten tavoitteiden saavuttamiseen valtuustokauden aikana sekä tekniseen toimeen ja maankäyttöön.

Arviointikertomuksen valmistelu

Vuoden 2020 arviointia on suorittanut tarkastuslautakunta seuraavassa kokoonpanossa

Varsinaiset jäsenet	Henkilökohtaiset varajäsenet
Asikainen Eveliina, pj.	Owston Taru
Oksanen Kari, vpj	Myrskyranta Simo
Virtanen Airi	Hukkanen Jani
Kulonpää Irmeli	Määttä Eeva
Lampela Liisa	Ojala Liisa
Matintalo Tapani	Pärssinen Markku
Mäensivu Repe	Turpela Pentti

Tarkastuslautakunta käsitteli vuoden 2020 asioita 12 kokouksessa. Näistä 12.6.2020 keskityttiin koronapandemian poikkeusolojen aikaiseen tilanteeseen. Ko. kokouksessa kuultiin kaupunginjohtaja Jarkko Malmbergia, sosiaali- ja terveysjohtaja Päivi Tryykiä ja kasvatusjohtaja Pekka Karesta. Korona-asioista kuultiin myös myöhemmissä kokouksissa sen mukaan, miten toimialueet olivat kokeneet pandemian vaikuttaneet niiden tilanteeseen.

Muissa kokouksissa tarkastuslautakunta on kuullut kaupunginjohtaja Jarkko Malmbergia, talousjohtaja Elina Alajokea, tekninen johtaja Kimmo Toukoniemeä, kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Ulla Yli-Hongistoa, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Jenni Jokista, sosiaali- ja terveysjohtaja Päivi Tryykiä, hallintojohtaja Tapio Rautavaa, konsernilakimies Katja Arve-Salosta, vt. elinkeinojohtaja Tanja Aarnikuraa ja kasvatusjohtaja Pekka Karesta.

Tarkastuksen erityisenä kohteena on ollut tekninen toimi ja maankäytön suunnittelu. Näiltä toimialueilta on kuultu yhdyskuntatekniikan päällikkö Pasi Lähteenmäkeä, maankäyttöjohtaja Ilmari Mattilaa, liikuntapaikkapäällikkö Jari Ahoa liikuntapaikkojen ja tilakeskuksen työnjaon näkökulmasta, kiinteistöpäällikkö Sirkku Pehkosta, maaseutujohtaja Katariina Pylsyä ja

Sastamalan Veden verkostopäällikkö Marko Naskalia. Lisäksi tekninen johtaja on selostanut erikseen Sastamalan Veden ja Sastamalan Tilakeskuksen asioita sekä maankäytön ja metsienhoidon rajapintaan liittyviä kysymyksiä.

Koronan vaikutukset

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida kunnan strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamista. Vuosi 2020 on ollut Covid-19 -pandemian vuoksi hyvin poikkeuksellinen. Monien toimialueiden tehtävät muuttuivat merkittävästi. Muutoksia on selostettu tilinpäätöksessä sivulla 22. Kaupungin toiminnan kannalta olennaisia muutoksia olivat mm. seuraavat. Avoterveydenhuollon työt järjestettiin uudelleen, tehtäviä priorisoitiin rajusti ja henkilöstöä siirrettiin priorisointien mukaisesti keväällä 2020. Sivistystoimessa peruskoulu ja lukio siirtyivät äkillisesti etäopetukseen keväällä 2020. Opiston, kirjaston ja muiden elämänlaadun palveluiden toiminta keskeytettiin. Elinkeinopalveluissa resurssit suunnattiin yritystukien hoitamiseen.

Asukkaille järjestettiin kevään 2020 aikana seuraavia palveluita:

- sähköinen asiointipiste kirjastolla, jossa asiakkaita oli n. 4/pvä
- ohjaus- ja neuvontapalvelu, jonka tavoitteena oli ohjata kuntalaisia oikeiden palveluiden piiriin. Palveluun sai matalalla kynnyksellä soittaa ja lähettää sähköpostilla kysymyksiä ongelmiin liittyen, ja palvelun työntekijät neuvoivat kuntalaisia eteenpäin.
- Oma kauppa-apu -palvelu toteutettiin yhdessä paikallisten elintarvike kauppiaiden ja -yrittäjien kanssa. Asiakkaat (+70-vuotiaat/riskiryhmäläiset) saivat puhelimitse tehdä ruokatarviketilauksen, joka toimitettiin palveluliikenne -kuljetusten avulla asukkaille.
- Elinkeinopalvelujen ensineuvontapalvelu, jossa yrittäjiä ohjattiin tuen ja rahoitusten piiriin yhdestä numerosta.

Koronatukia saatiin oheisen taulukon 1 mukaisesti yhteensä 7,165 miljoonaa euroa, josta 400 00 euron veronmaksulykkäysten kompensatio peritään takaisin vuosina 2021-2022.

Taulukko 1. Koronatuet

Koronatuet	
Yhteisöveron jako-osuuden korotus	1 030 000
Peruspalveluiden VOS lisäys	4 585 000
Koronatuki testaukseen	1 550 000
Yhteensä	7 165 000
Veronmaksulykkäysten kompensatio	400 000.

Tarkastuslautakunnalle on toimitettu selvitys koronan suorista talousvaikutuksista vuonna 2020. Sen mukaan Sastamalan verotulot pienenevät alkuperäisen talousarvion mukaisesta arviosta 3 miljoonaa euroa. Konsernihallinnossa suurin kulujen kasvu syntyi työmarkkinatuen kasvusta (186 500 euroa). Lisäksi yksinyrittäjien tukien käsittelystä aiheutui n. 25 000 euron

kulut. Koko kaupungin tasolla työterveyshuollon kustannukset kasvoivat noin 80 000 euroa ja tietohallintokulut noin 100 000 euroa.

Perusterveydenhuollon kustannukset lisääntyivät noin 1 miljoona euroa. Muiden sosiaali- ja terveystalouden kustannukset lisääntyivät yhteensä noin 580 000 euroa. Maksutuotot jäivät budjetoidusta kasvusta 400 000. Erikoissairaanhoidon kustannukset alittuivat noin 1,6 miljoonaa euroa, kun sairaanhoitopiiri ajoi palvelut alas keväällä 2020.

Sivistystoimissa korona vähensi kokonaisuutena kuluja, vaikka erilaiset hygieniaan, siivoukseen ja opetuksen tukitoimien järjestelyt aiheuttivatkin lisäkustannuksia. Säästöjä syntyi mm. koulukuljetusten vähentymisestä (230 000 euroa) sekä palkkakulujen ja ostopalvelujen vähenemisestä elämänlaadussa (yhteensä n. 390 000 euroa), kun opistotoiminta oli pysähdyksissä. Koronatuista noin 440 000 euroa oli korvamerkitty sivistystoimeen. Päivähoidon vähentyneet palkkakulut siirtyivät kotihoitoon ja asumispalveluihin. Koronan nettovaikutus sivistystoimeen on arvioitu 226 400 euron säästöksi.

Myös johtaminen on vaatinut erityisjärjestelyjä. Keväällä 2020 toimivaltaa delegoitiin tavallista laajemmin viranhaltijoille ja toimielinten etä- ja hybridikokouskäytännöt hyväksyttiin. Erityisesti kevään 2020 aikana valtionhallinnosta tuli ohjeistuksia tiiviillä tahdilla. Toisinaan ohjeistuksissa oli myös ristiriitaisuuksia, mikä teetti paljon työtä viranhaltijoilla, jotka välittivät ohjeita työntekijöille. Koronaviestintä on toteutettu systemaattisesti kaupungin etusivulla ja Sotesin sivuilla. Tarkastuslautakunta arvioi, että koronaviestinnässä on onnistuttu hyvin. Se on ollut ajantasaista ja selkää ja tavoittanut asukkaat.

Akuutissa kriisissä joudutaan väistämättä improvisoimaan ja tekemään nopeita ratkaisuja. Kevään 2020 aikana tuli tilanteita, joissa viranhaltijapäätökset herättivät julkista keskustelua. Kokonaisuutena tarkastuslautakunta kuitenkin arvioi koronan hoitoon liittyneen päätöksenteon tapahtuneen asianmukaisesti.

Rajoitukset ja muutokset ovat jatkuneet myös syksyllä 2020 ja keväällä 2021. Kaikki tämä on kuormittanut henkilöstöä. Pitkittyessään poikkeusoloihin liittyvät kokoontumisrajoitukset ovat kuormittaneet myös kaupungin asukkaita. Henkilöstön hyvinvoinnista koronan aikana tehtiin ensimmäinen selvitys keväällä 2020. Selvityksiä on jatkettu vuoden aikana.

Tarkastuslautakunta kysyy, mitä konsernihallinnossa ja toimialoilla on opittu delegoinnista ja kriisitilanteessa toimimisesta? Millaisia normaalioloihin siirrettäviä käytäntöjä eri toimialoilla on otettu käyttöön?

Tarkastuslautakunta korostaa, että koronan vaikutukset jatkuvat edelleen. Vuonna 2020 myönnettyt tuet on ymmärrettävä kokonaisvaltaiseksi koronavaikutusten hoitoon liittyväksi rahaksi. Sitä tarvitaan koronan aiheuttamiin järjestelyihin myös vuonna 2021. Monet koronan aiheuttamat vaikutukset ovat välillisiä esim. kaiken ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnissa on tapahtunut heikkenemistä, joka voi näkyä erilaisina kustannuksina pitkään. Erityisesti lautakunta toivoo panostettavan lasten ja nuorten tukemiseen.

Arviointi Strategisten tavoitteiden saavuttamisesta

Strategiset tavoitteet

Valtuustokauden 2017-2021 strategian valintoja ohjaava visio on Muuttovoittoinen moderni Sastamala. Missiossaan kaupunki lupaa edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Vision kannalta ratkaisevia tavoitteita, joissa on onnistuttava ovat tasapainoinen talous sekä veto- ja pitovoiman vahvistaminen. Keskeisiä strategisia tavoitteita ovat.

- Hyvinvointia ja sykettä asumiseen ja elämiseen
- Uudistuva kasvu ympäristö tulevaisuuden tekijöille
- Elinvoimaa työllä ja yrittäjyydellä

Strategiaa toteutetaan elinvoimaohjelman, hyvinvointisuunnitelman, kaavoitusohjelman ja kaupunkirakennesuunnitelman sekä vuotuisen taloussuunnittelun kautta. Strategian toteutumista seurataan strategian päivityksen yhteydessä (11.11.2019) hyväksytyillä strategisilla mittareilla ja hyvinvointimittareilla, jotka määritellään hyvinvointikertomuksessa.

Strategiset indikaattorit

Väestödynamiikkaan mittarit osoittavat, että muuttovoittoisuuden tavoittelussa ei olla onnistuttu. Vain nettomaahanmuutto on ollut positiivinen vuonna 2020, eikä sekään tavoitellulla tasolla (oli 25, kun tavoite on vähintään 50). Vuonna 2020 Sastamalan väestö väheni 224 henkilöä. Muuttotappiota kuntien välisessä muutossa oli 70 henkilöä.

Väkiluvun vähenemisen lisäksi erittäin merkittävä muutos on väestörakenteen muutos. Viiden vuoden aikana alle 14-vuotiaiden määrä on laskenut yli 500:lla. Ainoa kasvanut ikäluokka on yli 65-vuotiaat.

Elinvoimaa kuvaavat työllisyys- ja yritysdynamiikan indikaattorit. Työllisyystavoitteita ei saavutettu vuonna 2020. Osaltaan tässä vaikutti koronatilanteen aiheuttama tavallista huonompi tilanne koko maassa. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus kaikista työttömistä ei kuitenkaan ole noussut. Yrityksiä aloitti 20 enemmän kuin lopetti. Toimivien yritysten määrä on tavoitellulla tasolla. Kaupungin panostusta yrityksiin kuvaava uusien teollisuus- ja liiketilojen määrää ei ole raportoitu vuodelta 2020.

Kunnan talouden vakautta kuvaavan tulodynamiikan indikaattoreista tuloveroaste on tavoitellusti Pirkanmaan keskiarvon alapuolella ja lainamäärä asukasta kohti alle kuntien keskiarvon tarkasteltiinpa kaupungin tai koko konsernin lainoja. Sastamalassa on koko valtuustokauden arvioitu tulokehitystä hieman paremmaksi kuin se on toteutunut. Tilitettyjen kunnallisverojen määrä on kasvanut kuntien keskimääräistä kertymää heikommin ja tilitettyjen verotulojen määrä asukasta kohti on pysynyt samalla tasolla suhteessa maan keskiarvoon. Kaupungin vuosikateprosentti on heilahdellut valtuustokauden aikana rajusti. Koronatukien ja korotetun yhteisöverojen jako-osuuden vuoksi vuonna 2020 päästiin tavoitteeseen, että vuosikate kattaa investoinnit (vuosikateprosentti yli 100).

Muuta elinvoimadynamiikkaa kuvaavat indikaattorit – väestön koulutustaso, taloudellinen huoltosuhde ja Kelan sairastavuusindeksi – ovat kehittyneet oikeaan suuntaan, mutta tavoitetasoa ei ole saavutettu.

Hyvinvointiasiat on raportoitu seikkaperäisesti hyvinvointikertomuksessa. Panostukset hyvinvointityöhön ovat kasvaneet vuoden 2018 10,7 eurosta vuoden 2020 17,6 euroon. Kuitenkin terveydenedistämistyön tulokset (TEAvisari) ovat laskeneet lievästi lukuun ottamatta lukiota ja liikuntaa. Hyvinvointityön kokonaisarvio valtuustokaudelta tiivistyykin raportin yhteenvedon lauseisiin ”Terveellisten ja aktiivisten elintapojen edistämistä toteutettu. Tulokset eivät ole tavoitteiden mukaisia, joten panostusta elintapaohjaukseen tarvitaan jatkossa.”

Tarkastuslautakunta kysyy, millaisilla toimenpiteillä hyvinvointityön vaikuttavuutta pyritään lisäämään tulevalla valtuustokaudella.

Strategian tavoitteet

Tasapainoinen talous. Talouden kehitys ei ole ollut vakaata eikä täysin tavoitteiden mukaista suunnittelukaudella. Taloudelliseen tilanteeseen on kuitenkin pyritty reagoimaan strategisilla ratkaisulla, joista merkittävin oli 2.3.2020 hyväksytty sivistystoimen palveluverkkoselvitys. Vuonna 2020 valmisteltiin sopeutusohjelma vuosille 2020-2023, joka hyväksyttiin kahdessa kokouksessa 15.6.2020 ja 16.11.2020. Sopeutusohjelman tavoite on 5 miljoonaa euroa vuoden 2023 tasossa. Vuoden 2020 lopussa taloudellisen tilanteen arviointia vaikeuttaa koronatukien kokonaisuus ja koronan moninaiset vaikutukset kunnan toimintaan ja talouteen vuonna 2020.

Sykettä asumiseen ja elämiseen

Tonttitarjonnasta huolehtiminen maankäytön suunnittelun ja yhdyskuntatekniikan rakentamisen kautta on yksi olennainen vetovoimatekijä, samoin kuin nopea lupien käsittely. Tonttitarjonta on kehittynyt ja rakennuslupaprosessi on sujuva. Keskustan kaavoitus on edennyt suunnittelukilpailun kautta. Käytännön vaikutukset ovat kuitenkin olleet vielä vähäisiä. *Tarkastuslautakunta kysyy, miten keskustan suunnittelu muuttuu keskustan kehittämiseksi.*

Viestinnän laatua on ollut tarkoitus parantaa vuoden 2020 aikana, mutta kotisivu-uudistus ja erilaiset viestintään liittyvät koulutukset ovat siirtyneet koronapandemian vuoksi. Sivujen saavutettavuusuudistus kuitenkin toteutettiin. On tärkeää, että äkillisissä tilanteissa viestintäresurssia osataan kohdentaa olennaisimpiin asioihin. Tarkastuslautakunta arvioi, että koronaviestinnässä on onnistuttu hyvin. Se on ollut selkää ja tavoittanut asukkaat.

Kaupunki toteutti asuntomarkkinointikampanjaa lokakuun 2020 ja huhtikuun 2021 välillä. *Tarkastuslautakuntaa kiinnostaa, millaisia tuloksia on saavutettu.*

Sastamalan kaupunki liittyi vuonna 2020 hiilineutraalien kuntien Hinku-verkostoon. Hiilineutraaliustyö näkyy tilinpäätöksessä lähinnä hyvinvointiraportoinnissa. *Tarkastuslautakunta toivoo selvitystä hiilineutraaliustyön organisoinnista Sastamalassa ja kattavampaa esitystä vuoden 2020 aikana eri toimialoilla tehdyistä hiilineutraaliutta edistävästä toimenpiteistä.*

Uudistuva kasvuympäristö

Sivistystoimen palvelut ovat olennainen osa kasvuympäristöä ja niiden suunnitelmallinen uudistaminen on keskeisessä roolissa tämän strategisen valinnan toteutumisessa. Sivistystoimen palveluverkkoratkaisun valmistelu, siitä käyty poliittinen keskustelu, päätöksenteko ja päätösten toimeenpano ovat tässä keskeinen prosessi. Palveluverkkoselvityksen valmistelu oli laajaa ja osallistavaa. Päätösten vaikeudesta ja strategisen päättämisen ongelmallisuudesta kertoo se, että hyvin pian 2.3.2020 tehdyn päätöksen jälkeen alkoi nousta esiin päätöstä kritisoivia ja haastavia näkökulmia. Selkeää viestintää vaikeutti myös sopeutusohjelman laadinta ja koronan ko. työlle tuottamat lisäpainet. Tarkastuslautakunta pitää kuitenkin tärkeänä, että sivistystoimen palveluverkosta on kyetty tekemään linjaratkaisu.

Elinvoimaa työllä ja yrittäjyydellä

Maankäytön suunnittelun tilanne on vakautunut vuonna 2020, kun työtä on saatu johtamaan maankäyttöjohtaja. Lautakunta pitää tärkeänä panostusta raideliikenneselvitykseen.

Elinkeinopalveluiden kehittämistyö on kärsinyt vuoden 2020 aikana resurssipulasta. Elinkeinojohtaja irtisanoutui kesällä 2019 ja tehtävä täytettiin vakinaisesti vasta keväällä 2021. Koronaepidemia vaati resurssien kohdentamista yksityisyritysten tukien käsittelyyn. Lisäksi elinkeino- ja työllisyyspalvelujen yhteisen työvoima-apupalvelun kautta autettiin niin lomautettuja kuin työvoimapulasta kärsiviä yrityksiä.

Elinvoimaohjelman väliraportti esitettiin valtuustolle 15.3.2020. Tarkastuslautakunta pitää raportin tulostulostilasta esitystapaa hyvin keskeneräisenä ja vaikeasti luettavana. Lisäksi eri toimijat raportoivat vaihtelevasti yhden vuoden tai koko elinvoimaohjelman ajan toimenpiteitä. *Tarkastuslautakunta toivoo, että elinvoimaohjelman raportointia kehitetään ja että raportoinnissa tavoitellaan myös toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia.*

Kokonaisuutena tarkastuslautakunta toteaa, että strategisten tavoitteiden arviointi on ollut lähinnä toimenpiteiden arviointia. Lautakunta toivoo, että olisi rohkeutta arvioida myös tulosten saavuttamista.

Arvio valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Kaupungin taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Käyttötalouden ja tuloslaskelmaosan toteutuminen

Kaupungin tulos oli 4,6 miljoonaa euroa ja tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 4,59 miljoonaa euroa. Kaupungin toimintakate parani vuodesta 2019 noin 1,9 miljoonalla eurolla (1,4 %). Toimintakate toteutui 2,98 miljoonaa euroa lopullista talousarviota parempana. Euromääräisesti tarkasteltuna toimintakate kehittyi talousarviossa ennakoitua positiivisemmin konsernipalvelujen, sivistystoimen, tilakeskuksen ja teknisen toimen (ilman

tilakeskusta) sekä koko sosiaali- ja terveystoimen osalta. Konsernipalvelut kokonaisuutena alitti alkuperäisen talousarvion 1,06 miljoonalla eurolla ja sivistystoimi 0,95 miljoonalla eurolla. Tilakeskus alitti alkuperäisen talousarvion 0,71 miljoonalla eurolla. Tekninen toimi pl. Tilakeskus ylitti alkuperäisen talousarvion 0,01 miljoonalla eurolla, mutta alitti muutetun talousarvion 0,11 miljoonalla eurolla. Sosiaali- ja terveystoimi kokonaisuutena alitti talousarvion 0,46 miljoonalla eurolla.

Kaupungin verotulot toteutuivat vuoden 2020 aikana 2,58 miljoonaa euroa muutettua talousarviota suurempina kasvaen edellisvuoden tasosta 1,04 miljoonaa euroa (1,3 %). Toteuma sisältää yhteisöveron jako-osuuden korotuksen, n. 1 miljoonaa euroa (tilinpäätös s. 24). Verotulojen kasvu oli kuitenkin noin 1,9 miljoonaa euroa alun perin arvioitua pienempi. Verotuloarviota pienennettiin vuoden 2020 syksyllä 4,5 miljoonaa euroa. Valtionosuuksien toteuma oli 2,3 miljoonaa euroa muutettua talousarviota parempi ja 9,9 miljoonaa euroa suurempi kuin vuonna 2019. Vahvistuneen toimintakatteen ja alkuperäiseen talousarvioon verrattuna merkittävästi paremman valtionosuuskertymän seurauksena kaupungin vuosikate parani 12,9 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Vuosikate toteutui 8,2 miljoonaa euroa lopullista talousarviota parempana. Tilikauden poistot ja arvonalentumiset, 10,7 miljoonaa euroa, sisälsi lisäpoistoja 2,6 miljoonaa euroa. Lisäpoistot perustuivat kiinteistöjen salkutukseen.

Vuoden 2020 aikana budjetoitua lainanottoa ei käytetty kokonaisuudessaan. Uutta lainaa nostettiin 11,2 miljoonaa euroa, josta emokaupungille kohdentui 3,0 miljoonaa euroa, Tilakeskukselle 7,0 miljoonaa euroa ja Sastamalan Vedelle 1,2 miljoonaa euroa. Lainamäärä kasvoi nettona 0,45 miljoonaa euroa. Lainakorkojen matala taso ja vanhojen, korkeammalla korolla olevien, lainojen päättymisen johti siihen, että rahoitustuotot ja -kulut toteutuivat 0,1 miljoonaa euroa budjetoitua pienempinä.

Kaupungin tilikauden tulos, 4,4 miljoonaa euroa, päättyi selvästi ylijäämäiseksi, joka oli lopullista talousarviota (-1,4 miljoonaa euroa) 5,8 miljoonaa euroa parempi.

Taulukoissa 2 ja 3 on esitetty tiivistetysti, miten vähän alkuperäinen talousarvio muuttui koko talousarvion tasolla, vaikka toimialojen sisällä olikin tehty muutoksia. Määrärahatarpeita on pystytty varsin hyvin kattamaan toimialojen sisäisillä määrärahasiirroilla. Poikkeamat muutettuun talousarvioon ovat melko suuria ja erityisesti verotulot ja valtionosuudet ovat yllättäneet suuruudellaan. Lopullisen talousarvion taloudelliset tulokset saavutettiin.

Taulukko 2. Talousarviomuutokset ja poikkeamat (tilinpäätös s. 23)

Kateluvut M€	Talousarvio	Muutokset	Muutettu talousarvio	Tilinpäätös	Poikkeama	
					alkup ta	muutettu ta
Toimintakate	-143,5	-0,01	-143,6	-140,6	3,0	3,0
Vuosikate	6,9	-0,01	6,9	15,1	8,2	8,2
Tulos	-1,4	-0,01	-1,4	4,3	5,8	5,8
Yli-/alijäämä	-1,2	-0,01	-1,2	4,6	5,8	5,8
Investoinnit, netto	-10,7	-0,5	-11,2	-11,0	-0,3	0,2

Taulukko 3. Merkittävimmät talousarviomuutokset tuloslaskelmaan. Näiden lisäksi on tehty eri vastuualueiden välisiä määrärahasiirtoja (tilinpäätös s. 23).

Merkittävät talousarviomuutokset, M€	
Sotesi, oma toiminta	-0,9
perhe- ja sosiaalipalvelut	-1,7
perusterveydenhuolto	-1,1
asumispalvelut	1,9
Sotesi, erikoissairaanhoido	0,9
Sivistystoimi	0,0
perusopetus	0,1
varhaiskasvatus	-0,1
lukiokoulutus	0,0
elämänlaatu	0,0
Konsernihallinto	0,1
Yhdyskuntatekniikka	-0,1
Verotulot	-4,5
Valtionosuudet	4,5

Alla olevassa taulukossa on verrattu sitovien nettomäärärahojen ja nettotuloarvioiden toteumaa alkuperäiseen talousarvioon (tilinpäätös s. 113). Taulukosta käy ilmi, että osassa toiminnoista poikkeama alkuperäiseen talousarvioon on ollut euromääräisesti varsin merkittävä. Talousarviota laadittaessa ei koronasta ollut vielä tietoa, joten sen vaikutusta ei ole voitu huomioida talousarvion laadinnassa.

Tarkastuslautakunta arvioi, että vuoden 2020 talousarvio ei ollut kaikilta osin realistinen. Esimerkiksi perhe- ja sosiaalityön kustannuspaineet näkyivät vuoden 2019 tilinpäätöksessä.

Taulukko 4. Vertailu alkuperäiseen talousarvioon (tilinpäätös s. 113)

	Määrärahat (1000 eur)				Tuloarviot (1000 eur)			
	Alkup. talous-arvio	Toteutuma	Poikkeama €	Poikkeama %	Alkup. talous-arvio	Toteutuma	Poikkeama €	Poikkeama %
KÄYTTÖTALOUSOSA								
Konsernipalvelut								
Konsernipalvelut	4 083	3 355	728	17,8 %				
Yhteiset erät					300	460	160	53,3 %
Maankäyttö	1 137	965	172	15,1 %				
Sivistystoimi								
Varhaiskasvatus	11 443	11 235	208	1,8 %				
Perusopetus	23 510	23 317	193	0,8 %				
Lukiokoulutus	2 504	2 469	35	1,4 %				
Elämänlaatu	6 851	6 341	510	7,4 %				
Tekinen toimi								
Tilakeskus (taseyksikkö)					3 669	4 381	712	19,4 %
Yhdyskuntatekniikka	2 649	2 793	-144	-5,4 %				
Turvallisuus	1 963	1 942	21	1,1 %				
Elävä maaseutu	711	598	113	15,9 %				
Sosiaali ja terveystoimi								
Sote-hallinto								
Perhe- ja sosiaalipalvelut	16 376	18 130	-1 754	-10,7 %				
Kotihoitopalvelut	8 335	8 343	-8	-0,1 %				
Asumispalvelut	12 339	10 483	1 856	15,0 %				
Perusterveydenhuolto	21 519	22 883	-1 364	-6,3 %				
Ympäristöterveydenhuolto	631	594	37	5,9 %				
Erikoissairaanhoido	35 026	33 349	1 677	4,8 %				

Investointiosan toteutuminen

Investoinnit toteutuivat suunnitellulla tasolla. Kaupungin nettoinvestointimenojen toteuma oli 10,3 miljoonaa euroa. Tämä oli 0,83 miljoonaa euroa budjetoitua pienempi. Konsernihallinnon investointiohjelman osalta maanhankintamenot olivat noin 621.000 euroa, kun muutetussa talousarviossa arvioitiin olevan 680.000 euroa. Konsernihallinnon tonttien myynnit

tasearvoina, noin 36.000 euroa, jäivät talousarviosta 200.000 euroa, mutta tonttien myyntivoitot n. 460.000 euroa ylittivät muutetun talousarvion 60.000 eurolla. Tilakeskuksen käyttöomaisuuden myynnit eivät juuri toteutuneet. Tilakeskuksen nettoinvestointimenot toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti. Yhdyskuntatekniikka alitti nettoinvestointimäärärahansa noin 86.000 eurolla.

Suurimpia investointikohteita vuonna 2020 olivat Varilan liikuntahalli (n. 2,6 miljoonaa euroa), Marttilan vesitorni (n. 1,0 miljoonaa euroa), Vareliuksen koulu (n. 0,6 miljoonaa euroa), Mouhijärven yhteiskoulun lattiakorjaus (n. 0,5 miljoonaa euroa), yrityspuisto Syke (n. 0,3 miljoonaa euroa yhdyskuntatekniikka ja 0,1 miljoonaa euroa Sastamalan Vesi), VT11 alikulku ja Tiisalantie-Mustianojan rinnakkaisväylä (n. 0,3 miljoonaa euroa) sekä Mouhijärven maisemakylät (n. 0,3 miljoonaa euroa).

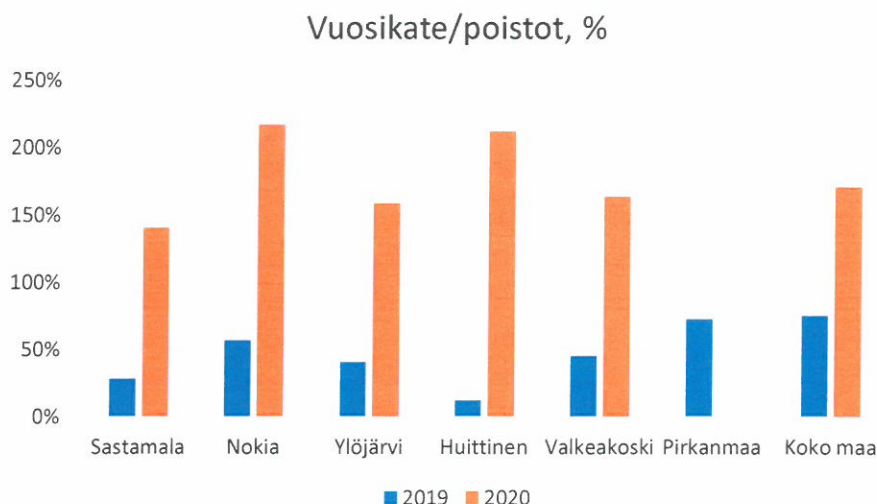
Investointimäärärahoja siirrettiin Sastamalan Vesi Liikelaitokselta 175.000 euroa Tilakeskukselle ja yhdyskuntatekniikalta 350.000 euroa Tilakeskukselle. Siirretyillä määrärahoilla tehtiin sisäilmatyöryhmän määrittelemiä kuitukorjauksia sekä korjattiin Sylvään liikuntahallin kattopalkkeja ja Työteekin palovahinkoja. Lisäksi muutettiin investointimäärärahojen kohdennuksia toimialojen käyttösuunnitelmapäätöksillä sekä valtuustotason päätöksillä. Konsernihallinnon maanostoon varattua määrärahaa korotettiin 480.000 eurolla ja lisäksi osakkeiden oston myönnettiin 5.000 euron määräraha.

Kaupungin talouden tunnuslukujen arviointi

Vuosikatteen suhde poistoihin

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja lainan lyhennyksiin. Kunnan tulorahoituksen oletetaan yleisesti olevan riittävä, mikäli tunnusluvun arvo on 100 prosenttia, eli vuosikate on vähintään poistojen suuruinen. Oletusta voidaan pitää pätevänä kuitenkin vain, jos poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

Kaupungin vuosikate suhteessa poistoihin oli vuonna 2020 141 % (2019: 29 %), mikä johtaa ylijäämäiseen tulokseen. Kuviossa 1 on esitetty vuosikatteen vertailua verrokkikuntiin, Pirkanmaahan ja koko maahan.

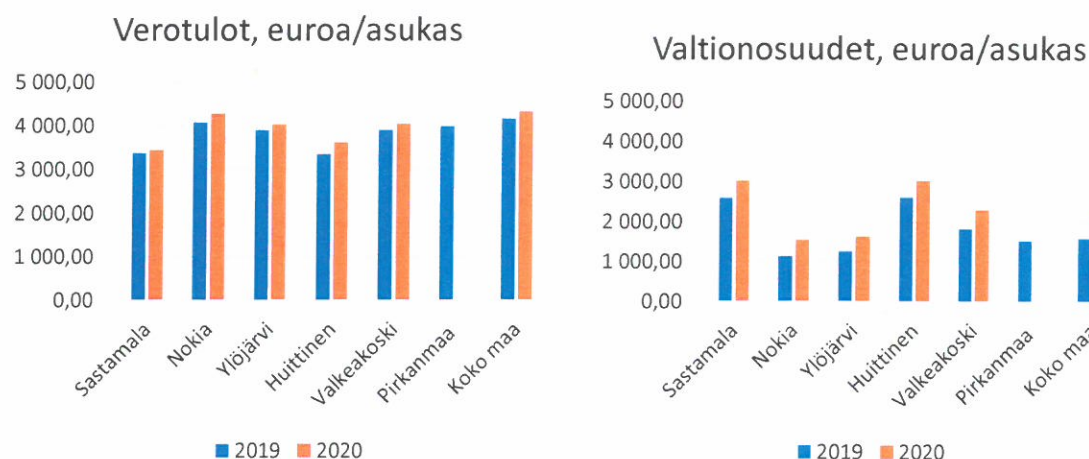
Kuvio 1. Vuosikate/poistot, % Sastamalassa ja vertailukunnissa (Lähde: Kuntien alustavat tilinpäätökset 2020 ja Tilastokeskus, kuntien avainluvut)

Verotulot ja valtionosuudet euroa asukasta kohden

Sastamalan kaupungin vuoden 2020 verotulot olivat 82,9 miljoonaa euroa ja 1,0 miljoonaa euroa suuremmat kuin vuonna 2019. Verotuloja arvioitiin alun perin saatavan 84,8 miljoonaa euroa, mutta muutostalousarviossa tuloarviota pienennettiin 4,5 miljoonalla eurolla.

Kunnallisverotulojen tilitykseen vaikutti vuonna 2019 voimaan tullut verokorttiuudistus, jonka vuoksi ennakonpidätykset olivat valtakunnallisesti alkuvuoden ajan pienempiä ja vasta loppuvuodelle tuli isompia ennakonpidätyksiä, kun tuloraja oli ylittynyt tai työntekijät olivat tehneet muutosverokortteja, joilla nostivat tulorajaa. Lisäksi toteuma sisältää n. 1,0 miljoona euroa yhteisöveron jako-osuuden korotusta, jonka valtio myönsi osana kuntien koronatukea. Sastamalan kaupungin verotulojen kehitys oli koko maan kasvun mukaista.

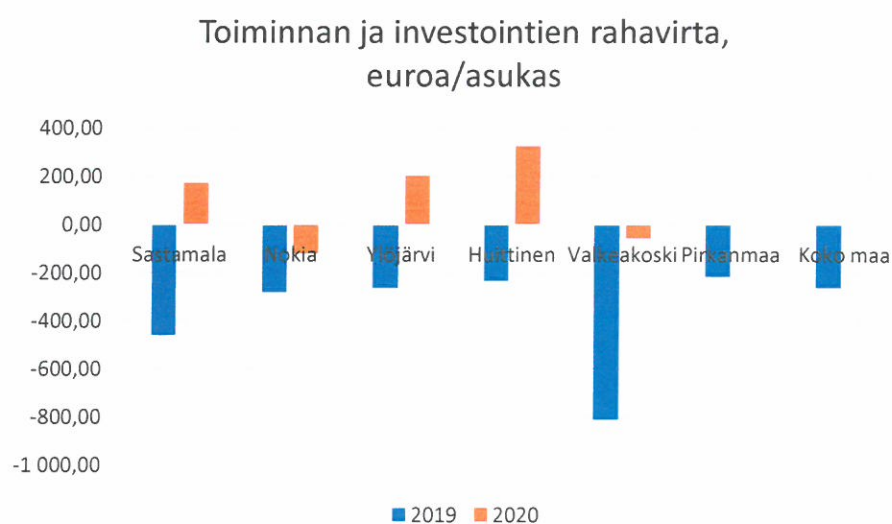
Sastamalan kaupungin vuoden 2020 valtionosuudet olivat 72,6 miljoonaa euroa kasvaen 9,9 miljoonaa euroa vuodesta 2019. Valtionosuuksiin vaikutti koronan vuoksi maksettu verotulomenetysten kompensatio 12,4 miljoonaa euroa eli ilman kompensatiota valtionosuudet olisivat pienentyneet. Kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien kasvu vastasi yleistä linjaa (kuvio 2 ja kuvio 3).

Kuvio 2 Verotulot €/asukas ja Kuvio 3 Valtionosuudet €/asukas (Lähde: Kuntaliitto, kuntien taloudellisia tunnuslukuja vuosilta 2019 ja Tilastokeskus, kuntien avainluvut)

Investointien tulorahoitus

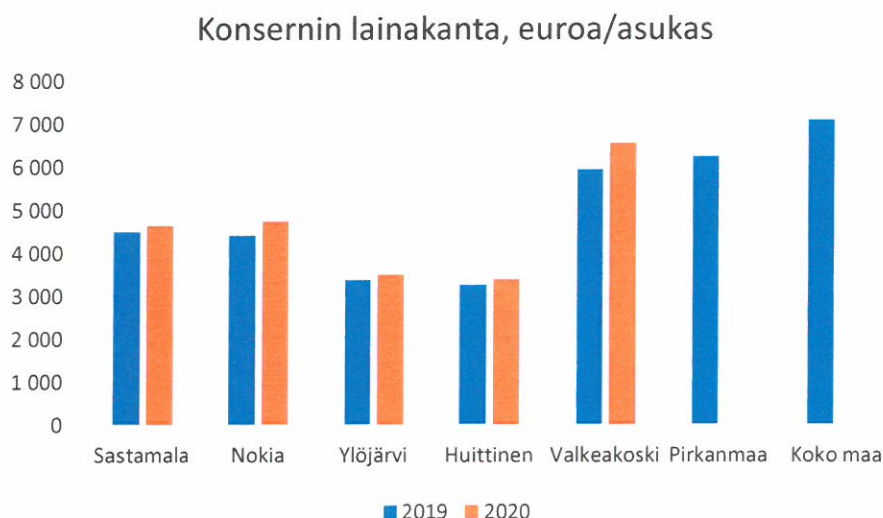
Rahoituslaskelman välitulos toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa. Vuonna 2019 kaupungin tulorahoitus ei riittänyt kattamaan investointeja. Sastamalan kaupungin ja kahden muun verrokkikunnan tunnusluku oli positiivinen vuonna 2020, mutta osassa verrokkikaupungeista toiminnan ja investointien rahavirta oli negatiivinen vuonna 2020 (kuvio 4).

*Kuvio 4 Toiminnan ja investointien rahavirta eur/as Sastamalassa ja vertailukunnissa (Lähde: Kuntien alustavat tilinpäätökset 2020 ja Kuntaliitto, kuntien taloudellisia tunnuslukuja vuosilta 2019) *Pirkanmaan ja koko maan tietoja ei vielä tilastoitu vuodelta 2020.*

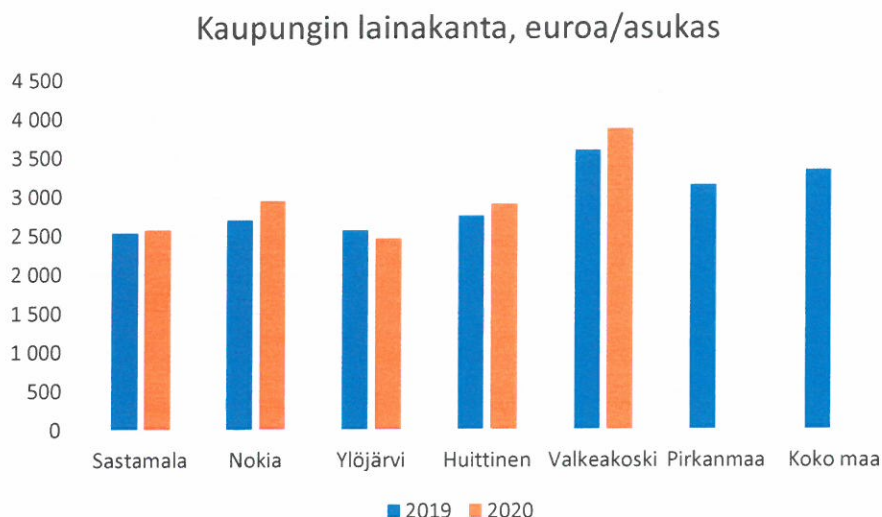
Kaupunkikonsernin lainakanta

Konsernitaseen lainakanta asukasta kohden osoittaa kunnan ja sen tytäryhteisöjen muodostaman kuntakonsernin korollisen vieraan pääoman määrän vuoden lopussa. Sastamalan kaupunkikonsernin lainamäärä oli vuoden 2020 päättyessä 111,7 miljoonaa euroa, asukasta kohden 4.642 euroa. Edellisvuodesta konsernin lainakanta kasvoi n. 2,6 miljoonaa euroa. Sastamalan kaupunki asettuu vertailukuntien tasolle (kuvio 5). Uutta lainaa otettiin 1,25 Meuroa vähemmän kuin talousarviossa. Tätä selittää osaltaan hyvä verotulokertymä ja arvioitua suuremmat valtionosuudet.

*Kuvio 5 Vertailukuntien konsernilainat/asukas vuosina 2020 ja 2019 (Lähteet: Kuntien tilinpäätökset ja Kuntaliitto, kuntien taloudellisia tunnuslukuja vuosilta 2019) *Pirkanmaan ja koko maan tietoja ei vielä tilastoitu vuodelta 2020*

Kaupungin lainakanta (ilman konserniyhtiöitä) oli vuoden lopussa 62,0 miljoonaa euroa ja 2.578 euroa/asukas (2019: 2.536 €/asukas, kuvio 6). Kaupunki on uutta lainaa ottamalla saanut laskettua keskimääräistä ottolainojen korkoprosenttia (taulukko 5), koska nykyinen korkotaso on erittäin matala. Uudet lainat on nostettu kiinteällä korolla (taulukko 6). Tällä on saatu pienennettyä korkoriskiä.

Kuvio 6 Vertailukuntien lainat eur/asukas vuosina 2020 ja 2019 (Lähteet: Kuntien tilinpäätökset ja Kuntaliitto, kuntien tilinpäätöstiedot)

Taulukko 5. Sastamalan lainojen laskennallinen keskiporko 2015-2020.

Taulukko 6. Vuonna 2020 otetut uudet lainat ja niiden korot.

Lainojen laskennallinen keskiporko	
vuoden lopussa	(painotettu lainamäärällä)
2015	1,20 %
2016	0,85 %
2017	0,84 %
2018	0,74 %
2019	0,55 %
2020	0,50 %

Lähde: Sastamalan kaupunki

Uudet lainat vuonna 2020			
Vesi	1 200 000	kiinteä 10 v	0,282 %
Emo	3 000 000	kiinteä 10 v	0,282 %
Tilakeskus	7 000 000	kiinteä 10 v	0,229 %

Lähde: Sastamalan kaupunki

Sastamalan kaupungin tunnusluvut osoittavat talouden paranemista. Syynä on kuitenkin ollut koronapandemia, jonka vuoksi mm. menoja on syntynyt koronatestauksen ja suojatarvikkeiden lisääntyneen käytön myötä, mutta toisaalta menoja on jäänyt myös toteutumatta rajoitustoimenpiteiden vuoksi. *Tarkastuslautakunta kysyy, millä toimilla Sastamalan kaupunki pyrkii toteuttamaan tasapainoista taloutta vuonna 2021 alkavalla suunnittelukaudella, koska vuoden 2020 tulos perustuu paljolti poikkeuksellisiin tulorahoituseriin.*

Alla olevaan taulukkoon 7 on koottu Sastamalan kaupungin verotulot ja valtionosuudet vuodelta 2020 ja talousarviovuodelta 2021. Vuoden 2020 luvut on kerätty kaupungin tilinpäätöksestä (s. 39) sekä Kuntaliiton ”Lopullinen laskelma kuntien valtionosuuksista vuonna 2020” -taulukosta. Vuoden 2021 luvut on kerätty verotulojen osalta kaupungin

talousarviosta vuodelle 2021 ja valtionosuuksien osalta Kuntaliiton 12.4.2021 päivitetystä "Laskelma kuntien valtionosuudesta 2021" -taulukosta.

Taulukko 7. Sastamalan kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien sisältämät poikkeukselliset erät. (Lähteet: Sastamalan kaupungin tilinpäätös 2020, talousarvio 2021 sekä Kuntaliiton laskelmat, ks. tarkemmin yllä)

Verotulot, euroa	2020	2021
Kunnan tulovero	72 377 696	75 000 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	5 088 198	5 240 000
josta jako-osuuden korotus n.	1 030 639	800 000
Kiinteistövero	5 393 515	5 860 000
Verotulot yhteensä	82 859 408	86 100 000
Valtionosuudet, euroa	2020	2021
Kunnan peruspalveluiden valtionosuus	62 225 577	59 416 724
johon sisältyvät koronatukipaketit	6 136 305	194 597
OKM:n valtionosuudet	-2 041 480	-2 889 581
Verotulomenetysten kompensatio	12 037 883	12 585 711
Verotulojen maksun lykkäysmenettely	408 009	
Valtionosuudet yhteensä	72 629 989	69 112 854

Taulukon tarkoituksena on osaltaan kuvata koronatukien vaikutus kaupungin tuloeriin, mutta etenkin vuoden 2021 lukuihin sisältyy vielä runsaasti epävarmuutta. Valtion myöntämien eri koronatukien suuruus on merkitty taulukkoon *kursiivilla*. Yhteisöveron jako-osuuden korotus on kaupungin talousarviossa mainittu 0,8-1,0 miljoonan euron suuruiseksi ja taulukkoon on merkitty tästä 800.000 euroa.

Valtionosuuksiin on vuonna 2020 sisältynyt koronatukipakettia n. 6,1 miljoonaa euroa peruspalveluiden valtionosuuteen sekä erillisenä n. 0,4 miljoonaa euroa verotulojen maksun lykkäysmenettelystä johtuen. Jälkimmäinen peritään kunnilta takaisin vuosien 2021 ja 2022 aikana, mutta perintää ei ole Kuntaliiton laskelmissa erikseen eritelty, joten perittävää summaa ei ole merkitty taulukkoon omana eränään. Vuonna 2021 koko valtakunnan tasolla perittävä määrä on n. 74,6 %, mikä tarkoittaisi Sastamalan kaupungin osalta n. 0,3 miljoonaa euroa.

Valtio on antanut koronataukea kaupungille vuonna 2020 yhteensä siis noin 7,5 miljoonalla eurolla. Vuodelle 2021 valtion päätetty koronatuki on n. 0,7-0,9 miljoonan euron luokkaa, kun huomioidaan v. 2021 takaisin perittävä verotulojen maksun lykkäysmenettely.

Konsernitason taloudellisen tuloksen arviointi

Kuntakonsernin taloudelliseen tulokseen vaikuttaa myös tytäryhtiöiden ja osakkuusyhteisöjen tulos. Sastamalan Vesi Liikelaitoksen tulos on mukana kaupungin luvuissa ja sen tavoitteiden toteutumista käsitellään teknisen toimen kohdalla. Tytäryhteisöissä tapahtui seuraavia konsernin tulokseen merkittävästi vaikuttavia asioita.

Servin tuottamien palveluiden volyymi ja liikevaihto pienenevät ja yhtiö teki kolmantena vuonna peräkkäin tappiollisen tuloksen. Liikevaihdon pienenemistä selittää koronaviruspandemia, jonka vuoksi myynti laski yli 0,3 miljoonaa euroa. Henkilöstön täysimittainen sopeuttaminen vähenevään myyntiin ei ollut mahdollista, koska asiakkaiden palveluverkko pidettiin poikkeusaikana lähes ennallaan osana pandemian riskien hallintaa. Aiemmin tilavuokriin sisältyneet laitteiden huoltokustannukset siirtyivät yhtiön vastattavaksi eikä vastaavan suuruisia vuokrien alennuksia saatu. Vaikutus oli yhtiön käyttötalouteen n. 100.000 euroa. Toiminnalliset tavoitteet eivät täysin toteutuneet. *Tarkastuslautakunta kysyy, millaisia suunnitelmia kaupungilla on Servin suhteen.*

Sastamalan Tukipalvelut Oy:ssä (SaTu) tehtiin toimintaa supistavia toimenpiteitä. Talous- ja henkilöstöhallintopalveluiden liiketoimintasiirto Monetra Pirkanmaa Oy:lle toteutettiin 1.1.2020 alkaen. SaTulle jääneiden tietohallintopalvelujen osalta toteutettiin liikkeenluovutus Kuntien Tiera Oy:lle 1.1.2021 alkaen. Yhtiö lakkautetaan vuoden 2021 aikana.

Sastamalan Vuokratalot Oy oli alkanut v. 2019 tuottaa itse hallinto- ja kiinteistöhoitopalveluita. Vuoden 2020 aikana palvelujentuotantomallin kehittäminen jatkui. Vuoden loppuun mennessä päädyttiin oman tuotannon ja ostopalvelujen yhdistelmään. Yhtiö päätti purkaa kaksi kohdetta, purkutyöt on aloitettu joulukuussa 2020. Käyttöastevaihtelut (85,56-87,30 %) olivat tasaisempia kuin aiempina vuosina, mutta alle asetetun tavoitteen (90 %). Isoimpina remontteina olivat lämmönvaihtimen ja lukitusten uusiminen. Huoneistoremontteja tehtiin tarvittaessa ja lisäksi yhtiöllä oli vesivahinkoja, joihin saatiin vakuutusyhtiöstä korvauksia. *Lautakunta kysyy, millaisilla toimilla Sastamalan Vuokratalot Oy pyrkii saavuttamaan tavoitteeksi asetetun käyttöasteen.*

Kiinteistö Oy Hopunkallion toiminta oli vuonna 2020 normaalia vuokraustoimintaa. Kiinteistön hoitokuluista pystyttiin säästämään, myöskään korjauksia ei tarvinnut tehdä suunnitellusti. Yhtiön tarkoitus ei ole tuottaa omistajilleen voittoa, vaan tarjota kilpailukykyisiä tiloja omistajilleen. Yhtiö aikoo selvittää lainanmaksujen ajan pidentämistä, jotta vuosikulut saataisiin pienemmiksi ja vuokrat kohtuullistettua.

Sastamalan Lämpö Oy:n energian myyntiin ja kuluihin vaikuttivat vuosisadan lämpimin vuosi. Lisäksi yhtiön tulokseen vaikutti verkoston poistoajan pidentäminen 14 vuodesta 20 vuoteen. Poistoajan pidentäminen vaikuttaa myös tulevaisuudessa yhtiön tuloksen muodostumiseen.

Strategiakauden talouden arviointi

Sastamalan kaupungin valtuusto on hyväksynyt joulukuussa 2017 kaupungin strategian ja päivittänyt strategiaa 11.11.2019. Yhtenä osana strategiaa on tasapainoinen talous. Vuosien 2015-2017 kaupungin positiiviset tulokset vaihtuivat vuonna 2018 ja 2019 alijäämäiseen tulokseen. Myös vuoden 2020 tilikauden tulos olisi ollut n. 3 miljoonaa euroa alijäämäinen ilman valtion koronatukia, kuten tilinpäätöksen s. 28 taulukosta käy hyvin ilmi. Investointien määrä on pysynyt n. 7,5-11,0 miljoonan euron tasolla valtuustokauden ajan ja poistojen määrä on pysynyt varsin tasaisena pois lukien vuosi 2020, jolloin kaupunki on kirjannut lisäpoistoja n. 2,6 miljoonaa euroa.

Kaupungin taloutta on pyritty tasapainottamaan päättämällä palveluverkostosta ja tekemällä kiinteistöjen salkutus. Näiden päätösten toteuttaminen jatkuu tulevalle valtuustokaudelle ja toteutusten vaikutus talouteen näkyy vasta tulevaisuudessa mm. pienentyvinä kuluina.

Kaupungin tavoite tasapainoisesta taloudesta on jatkossakin haasteellinen. Ilman koronatukia kaupungin vuoden 2021 tulos jäisi alijäämäiseksi. Toisaalta talousarviossa ei ole erikseen varauduttu koronan testaus-, hoito- ja rokotuskuluihin (tilinpäätös s. 28). On siis mahdollista, että vuoden 2021 tulos jää alijäämäiseksi. Vuodet 2022-2023 ovat taloussuunnitelmassa alijäämäisiä. Kaupungin talouden tasapaino vaatii siten sopeutusohjelman toteutuksen onnistumista ja jatkuvaa seurantaa sekä toiminnan muutoksia myös jatkossa. Tämä edellyttää myös tulevalta valtuustolta valmiutta vaikeisiin päätöksiin.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Konsernihallinto

Konsernihallinto johtaa ja ohjaa koko kaupungin konserniorganisaatiota. Maaliskuusta koronapandemiaan liittyvien toimenpiteiden suunnittelu ja hoitaminen on vaatinut huomattavasti konsernihallinnon resursseja. Syksyllä 2020 tapahtuneet henkilöstöhallinnon ohjelmistomuutokset ovat aiheuttaneet voimakkaita vaikutuksia palkanlaskentaan ja kirjanpitoon. Resurssien keskittäminen pandemiatoimiin viivästytti sopeuttamisohjelman laatimista. Vuoden aikana valmisteltiin työllisyyspalveluiden kuntakokeilua.

Konsernihallinnon kokonaiskustannukset alittuivat 17,7% (728 000 e). Kustannusten alittumista selittää mm. se, että elinkeinojohtajan virka oli täyttämättä, eikä kaupungissa alkanut uusia hankkeita, joihin oli kuitenkin varattu rahaa (ns. korvamerkitsemättömät käyttömäärärahat). Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat osittain. Tärkein syy tavoitteiden osittaiseen toteutumiseen on ollut koronaepidemia, joka on estänyt lähitapahtumien järjestämistä ja vaatinut kohdentamaan resursseja toisin kuin suunniteltiin.

Työmarkkinatuen kuntaosuuden kustannukset kasvoivat 186 529 e.

Huolimatta merkittävistä taloudellisista muutoksista ja toiminnallisten tavoitteiden osittaisesta toteutumisesta konsernihallinto ei ole arvioinut toteumatietojen vaikutuksia tulevien vuosien suunnitteluun, joten tarkastuslautakunta pyytää tällaista arviota.

Maankäytön suunnittelussa on saatu aikaan suunniteltua enemmän, vaikka kokonaiskustannukset alittuivat 15,1 % (173 000 e). Maankäytön painopisteenä oli vuonna 2020 keskustan kehittäminen, Karkun kaavojen uudistaminen ja Mouhijärven maisemakyljen jatkosuunnittelu. Alkuperäisten painopisteiden lisäksi on laadittu Vammalantien jatkeen / Prismen asemakaava ja saatettu loppuun Mouhijärven osayleiskaava. Myös lupakäytäntöjen sujuvuuteen liittyvä tavoite on toteutunut. Sen sijaan yrityspuisto Sykkeen kehittäminen ei ole toteutunut suunnitellusti. Tontteja ei ole myyty.

Huolimatta merkittävistä taloudellisista muutoksista maankäyttö ei ole arvioinut toteumatietojen vaikutuksia tulevien vuosien suunnitteluun, joten tarkastuslautakunta pyytää tällaista arviota. Lisäksi lautakunta pyytää arviota Yrityspuisto Sykkeen suunnittelun ja markkinoinnin jatkosta.

Maankäytön suunnittelun vastuualueelle kuuluu myös maankäyttö- ja rakennuslain mukainen valvonta siitä, että omistajat pitävät rakennukset ympäristöineen sellaisessa kunnossa, etteivät ne aiheuta epäsiisteyttä tai rumenna ympäristöä. Tätä valvontaa suoritetaan yleensä ympäristölautakunnan järjestämien ympäristökatselmusten kautta. Ympäristön siisteys ja viihtyisyys on aiheuttanut keskustelua valtuustossa ja siitä on tehty aloitteitakin.

Lautakunta ei löytänyt vuodelta 2020 merkintää ympäristökatselmuksesta, mutta toteaa, että katselmus on tulossa vuonna 2021. Lautakunta kysyy, miten kaupungin vetovoimaisuuteenkin vaikuttavaa rakennusten kunnossapitoa ja viihtyisyyteen liittyviä asioita edistetään jatkossa entistä voimakkaammin.

Sivistystoimi

Sivistystoimessa valmisteltiin ja alettiin toteuttaa strategista palveluverkkouudistusta, jonka periaatelinjaukset hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 2.3.2020. Poikkeusolojen toteaminen 16.3.2020 koetteli laajasti sivistystoimen palveluiden järjestämistä. Syyslukukaudella pandemia vaikutti lähinnä elämänlaatu vastualueen palveluiden järjestämiseen. Vuonna 2020 Sastamalassa oli 0-7 vuotiaita 64 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Perusopetuksessa oli 27 lasta vähemmän kuin vuonna 2019. Oppilaiden väheneminen kohdentui 1-6 vuosiluokille.

Varhaiskasvatuksen kokonaiskustannukset toteutuivat lähes suunnitellusti (98,6 %) suhteessa muutettuun talousarvioon. Vuoden aikana talousarvioon lisättiin 50 000 e. Toiminnallisesti vuosi oli kuitenkin erittäin poikkeuksellinen. Maalis-toukokuussa varhaiskasvatuksessa oli paikalla vain n. 20 % lapsista ja noin 40 työntekijää oli siirretty muihin työtehtäviin. Yhteydenpitomuodot huoltajien kanssa ovat muuttuneet, ohjeistus kotiin jäämiseen pienistäkin flunssaoireista on aiheuttanut henkilöstöhaasteita. Maskien ja visiirien tarve sekä siivouksen lisääminen ovat aiheuttaneet lisäkustannuksia. Korona-avustuksia suunnattiin lasten tuen tarpeisiin.

Haasteista huolimatta varhaiskasvatus on saavuttanut lähes kaikki toiminnalliset tavoitteensa. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaan liittyvä työ on kuitenkin viivästynyt noin puolella vuodella, eikä lapset puheeksi -menetelmän koulutuksia ole voitu järjestää suunnitellusti.

Lautakunta kysyy, miten kesken edellä mainittujen osittain toteutuneiden tavoitteiden edistämistä on jatkettu vuonna 2021. Lisäksi toiminnallisten tavoitteiden toteumassa todetaan, että palveluseleitä ei ole tällä hetkellä mahdollista tarjota perheille, jotka ovat sitä toivoneet. Lautakunta kysyy, miten palveluseleillä tuotettavia palveluita on suunniteltu laajennettavan. Mitä lasten tuen tarpeilla tarkoitetaan?

Perusopetus kärsi myös koronatilanteesta. Keväällä 2020 koulut siirtyivät etäopetukseen 18.3.2020. Syyslukukaudella opetusjärjestelyissä huomioitiin tartuntojen ehkäisy. Korona on aiheuttanut lisäkustannuksia sijaistarpeen sekä erilaisten erityisjärjestelyiden (siivous, opetus, ruokailu) kautta. Lisäksi korona-avustuksia on käytetty tukiovetuksen järjestämiseen, ryhmien jakamiseen ja koulunkäynninohjaajien palkkaamiseen. Koulukuljetusten vähentyminen toi keväällä säästöä noin 400 000. Perusopetuksen talousarvioon lisättiin vuoden aikana 81 000 e. Muutettu talousarvo toteutui 98,9-prosenttisesti eli alittui 265 000. Oppilaskohtainen kustannus oli 9301 e vuonna 2020 (9 353 vuonna 2019).

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat lukuun ottamatta sitä, että kerhotoimintaa ei järjestetty aivan kaikilla kouluilla (11/14). *Lautakunta on erittäin iloinen siitä, että kulttuuriviikot toteutettiin koronasta huolimatta ja että tilanne johti uusien toteuttamismuotojen kehittelyyn.*

Lukiokoulutus saavutti taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteensa. Lukion oppilaskohtaiset kustannukset ovat pienentyneet vuodesta 2019. Olennainen toiminnallinen muutos on ollut lukiolain voimaan tulemisesta seurannut velvollisuus järjestää erityisopetusta myös lukiossa. Tämä aloitettiin syksyllä 2020. Lukiolain voimaan tulon myötä on myös alettu valmistella yhteistyötä korkeakoulujen kanssa ja valmistella mahdollisuuksia kansainvälisen osaamisen sekä työelämä ja yrittäjyystaitojen kehittämiseen.

Lukion kohdalla todetaan, että lukio oli etäopetuksessa 16.3.-31.5.2020, mutta muuten ei esitetä arvioita koronan vaikutuksista lukion talouteen, toimintaan eikä henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Lautakunta toivoo tällaista selvitystä.

Elämänlaatu

Korona vaikutti toimialueen palveluihin merkittävästi. Liikuntatilat olivat suljettuina 18.3.-31.5.2020 sekä 30.11.-31.12.2020. Nuorisotilat suljettiin 18.3.-9.8.2020 sekä 30.11.-31.12.2020. Kirjastot olivat täysin suljettuina 18.3.-10.5., palautusluukut avattiin huhtikuun lopulla, varausten nouto aloitettiin pääkirjastolla 11.5. ja neljässä lähikirjastossa 25.5. Kirjastot aukesivat 1.6. (pl. Karkku, Kiikka ja Stormi). Sastamalan Opiston ja Sastamalan musiikkiopiston kevätlukukausi keskeytettiin 18.3.2020. Sastamalan Opiston syyslukukausi keskeytettiin vaihteittain 2.12.2020 mennessä. Sastamalan musiikkiopetuksen syyslukukausi toteutettiin lähiopetuksena. Rajoitukset ja suositukset vaikuttivat opetusjärjestelyihin marraskuun lopulta alkaen. Kulttuuritalo Jaatsin huhti- ja toukokuun näyttelyt peruuntuivat.

Suluista ja muista toimintojen rajoituksista sekä leudosta talvesta johtuen kokonaiskustannukset alittuivat 7 % (493 000 e).

Kaikissa elämänlaadun palveluissa toteutettiin poikkeusjärjestelyjä ja otettiin käyttöön uusia sähköisiä toimintatapoja. Sulkujen vuoksi Sastamalan Opiston opetustuntimäärä oli 3886 tuntia

pienempi kuin vuonna 2019 (11,8 % opistojen kokonaistuntimäärästä). Kirjastojen kokonaislainamäärä putosi noin 25 %. Opetuksen väheneminen vähensi myös palkkakuluja. Nuorisotoimessa päästiin harrastajapassin käyttäjä- ja käyttömäärätavoitteisiin tavoitteisiin vain osittain. Nuorten tapahtumista toteutettiin vain Nuorten kulttuuriviikot.

Lautakunta kysyy, mitkä käyttöön otetuista uusista palvelu- ja toimintamuodoista jäävät ainakin osittain käyttöön jatkossa?

Tekninen toimi

Tekninen toimi oli vuoden 2020 arvioinnin erityisenä kohteena. Tekninen toimiala tuottaa ja ylläpitää toimivaa ja viihtyisää elinympäristöä suunnittelemalla infrastruktuuria, rakentamalla, rakennuttamalla ja ylläpitämällä yhdyskuntatekniikkaa ja kehittämällä maaseutua. Tekniseen toimialaan kuuluva tilakeskus tuottaa ja ylläpitää vuokratilat kaupungin organisaatioille ja vuokra-asukkaille. Rakennettujen kiinteistöjen salkutus hyväksyttiin kaupunginhallituksessa kesäkuussa 2020.

Vuoden 2020 aikana tehtiin päätös Lempäälän maatalouslomituksen paikallisyksikön liittamisestä 1.1.2021 Melan ja Sastamalan kaupungin väliseen maatalousyrittäjien lomituspalvelujen toimeksiantosopimukseen.

Tilakeskus

Tilakeskus vastuualueen perustehtävänä on kaupungin rakennusten ylläpito-, korjaus- ja uudisrakentaminen sekä rakennusomaisuuden säilyttäminen, kehittäminen ja jalostaminen. Tilakeskus omistaa ja hallinnoi kaupungin rakennusomaisuutta ja tarjoaa kaupungin toimialoille tarvittavat tilat sekä hallinnoi n. 350 vuokra-asuntoa. Vuoden aikana Tilakeskus myi neljä osaketta ja Keikyän koulun kiviosan.

Tilakeskus saavutti taloudelliset tavoitteensa: nettotoimintakate toteutui 712 000 euroa talousarviota parempana. Osa tuloksesta selittyy sillä, että Vuokratalojen kiinteistönhoito pääosin eriytettiin Tilakeskuksen hoidosta. *Tarkastuslautakuntaa kiinnostaa, seuraako tästä pysyvä kustannustason alennus kiinteistönhoitokustannuksissa vai onko kyseessä kertaluontoinen, osin suotuisista olosuhteista johtunut säästö.*

Tilakeskuksen sitovat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat heikommin. Vuokratalojen käyttöasteessa päästiin lähelle 90 % tavoitetta, toteuma oli 89 %. Tyhjien tilojen määrä ylitti tavoitteen. Vuokraamattomia neliöitä oli 7 % kiinteistömäärästä, kun tavoite oli 5 %. Tilanteeseen vaikutti olennaisesti vanhan sairaalan jääminen tyhjilleen.

Tarkastuslautakunta kysyy, millaisia suunnitelmia Tilakeskuksella on edelleen vähentää tyhjillään olevien kiinteistöjen määrää ja kiinteistöjen kokonaismäärää.

Yhdyskuntatekniikka

Yhdyskuntatekniikan tehtävänä on vastata yhdyskuntarakentamisesta liikenneväylien ja yleisten alueiden kunnossapidosta, varastosta, konekeskuksesta, jätehuollosta sekä vesihuoltoavustuksista. Toiminnan painopisteenä on toteuttaa investointiohjelman mukainen kunnallistekniikan rakentaminen sekä pitää kunnossa hyvin toimiva kaupunkiympäristö.

Yhdyskuntatekniikan taloudelliset tavoitteet toteutuivat. Toiminnalliset tavoitteet eli investointiohjelman toteuttaminen, kävely- ja pyöräilyohjelman toteuttaminen sekä osallistamisen edistyminen toteutuivat kaikki vain osittain. Tilinpäätöksessä on kerrottu selkeästi poikkeamien syyt. Osin ne liittyivät maasto-olosuhteisiin esim. kivisyyteen, osin investointikohteiden priorisoinnin muuttamiseen vuoden aikana.

Koronaepidemia vaikeutti osallistamista ja yhteistyön järjestämistä. *Tarkastuslautakunta kysyy, miten osallistamista ja yhteistyötä kehitetään.*

Elävä maaseutu

Elävä maaseutu vastaa laajasti maaseudun elinvoiman ja kylien kehittämisestä, maataloustukien hallinnoinnista, lomituksen järjestämisestä, peltöjen ja metsästysoikeuksien vuokraamisesta, metsäomaisuuden hoidosta ja puukaupoista, yksityistieasioista sekä Ritajärven luonnonsuojelualueen hoidosta ja kehittämisestä

Vuoden 2020 aikana tehtiin päätökset Lempäälän maatalouslomituksen paikallisyksikön yhdistymisestä Sastamalan maatalouslomituksen paikallisyksikköön.

Elävä maaseutu saavutti taloudelliset tavoitteensa. Toimintatuotot ylittyivät 164 000 e. Toimialue saavutti myös toiminnalliset tavoitteensa. Tavoitteiden toteutumisesta on raportoitu yksityiskohtaisesti.

Tarkastuslautakunta tiedustele, mistä toimintatuottojen ylittyminen koostuu. Lisäksi lautakuntaa kiinnostaa, miten lomitustointien yhdistäminen on sujunut ja millainen on lomittajien saatavuus.

Sastamalan Vesi

Sastamalan Vesi on liikelaitos, mutta hallinnollisesti osa teknistä tointa. Liikelaitos tuottaa Sastamalan kaupungille vesi- ja jätevesihuollon palveluita. Vuodelle 2020 liikelaitoksen sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi on asetettu ”tukea uudisrakentamisella uusien rakennuskelpoisten tonttien saamista myyntiin” sekä vuotovesien määrän vähentäminen. Nämä tavoitteet ovat toteutuneet: vesihuoltoa on järjestetty maisemakylänsä ensimmäiselle vaiheelle ja vuotovesien määrä kolmen vuoden keskiarvona on pienentynyt.

Taloudellisten tavoitteiden toteutumisessa on ollut vaikeampaa. Asetetusta tulostavoitteesta, -280 000 euroa jäätiin 93 000 euroa. Peruspääoman tuottotavoite saavutettiin.

Veden myynnin väheneminen ja taksapolitiikka ovat olleet liikelaitoksen kipupisteitä useamman vuoden ajan. Vuonna 2020 laskutettu vesi- ja jätevesimäärä kääntyi kuitenkin hienoiseen nousuun, vaikka liittymien määrä vähenikin (tilinpäätös s. 158).

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota Sastamalan Veden hyvään viestimiseen vuoden 2020 aikana.

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimelle vuosi 2020 on ollut erittäin haasteellinen. Koronaepidemia vaikutti merkittävästi kaikkeen toimintaan. Siksi tarkastuslautakunta toteaa tavoitteista yleisesti, että Sastamala oli elokuun 2020 perusteella tehdyssä vertailussa kolmanneksi kustannustehokkain kunta vertailukelpoisten (koko, ikärakenne, sairastavuus) yhdeksän kunnan arvioinnissa. Muuten lautakunta arvioi sosiaali- ja terveystointa erityisesti siitä näkökulmasta, miten palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa on onnistuttu poikkeuksellisen vuoden aikana ja toteaa – kuten kaikki sosiaali- ja terveystoimen yksiköt itsekkin – että *vuoden 2020 taloudellista toteumaa ei voi käyttää tulevien kustannuslaskelmien pohjana*.

Koronavuosi korosti toiminnan koordinaatio- ja johtamistyötä merkittävästi. Lautakunnalle on kerrottu, että erityisesti keväällä 2020 erilaisten ohjeistusten tulkitseminen ja välittäminen henkilökunnalle vei huomattavasti aikaa. *Lautakunta pitää merkittävänä, että huolimatta epidemian tuottamasta lisätyöstä Sosiaali- ja terveystoimessa onnistuttiin edistämään monia vireillä olleita hankkeita*.

Pidemmän aikavälin haasteista henkilöstön saatavuus on heikentynyt niin, ettei pidempiinkään sijaisuuksiin löydy riittävästi henkilöstä. Tästä aiheutuvaa epävarmuutta on pyritty lievittämään varautumalla vuoden 2020 talousarviossa yhteensä 10 vakanssin lisäresursointiin perhe- ja sosiaalipalveluissa, kotihoidossa sekä perusterveydenhuollossa. Pidemmän aikavälin henkilöstösuunnitelman valmistelu lykkääntyi koronaepidemian vuoksi.

Perhe- ja sosiaalipalvelut

Perhe- ja sosiaalipalveluissa koronatilanne viivytti asiakkaiden asiakassuunnitelmien päivittämistä. Tavoitteena oli päivittää 80 % asiakassuunnitelmista, toteuma oli 35 %. Korona aiheutti kustannusten nousua erityisesti asumispalveluyksiköissä henkilöstön suojautumisen ja tehostetun siivouksen kautta. Toisaalta palveluiden käyttö oli erityisesti kevään 2020 aikana vähäisempää, kun esimerkiksi työ- ja päivätoimintayksiköt ja erilaiset ryhmätoiminnot olivat määräaikaaisesti suljettuja.

Vuoden 2020 aikana toimintakuluja lisättiin 2 291 000 ja tuottoja 584 000. Perhe- ja sosiaalipalveluiden talous toteutui muutetun talousarvion mukaisesti. *Lautakunta kiittää Perhe- ja sosiaalipalveluita hyvästä poikkeumien raportoinnista ja taustoittamisesta. Lautakunta toteaa, että vuodelle 2020 varatut määrärahat olivat epärealistisen niukat. Toimialueella on tehty ja tehdään kehittämistyötä, mutta tilanteeseen tulee suhtautua vakavasti*.

Kotihoitopalvelut

Pandemia vaikutti merkittävästi kotihoitopalveluiden toimintaan, kun lähes kaikki matalan kynnyksen palvelut suljettiin 5.5. alkaen kuukaudeksi tartuntojen torjumiseksi. Myös omaishoidontuen lakisääteiset lomitukset olivat lähes kokonaan tauolla keväällä 2020 ympärivuorokautisten asumispalveluiden tarjonnan puutteen vuoksi. Keväällä 2020 myös asiakasohjauksen ja kotihoidon käyntimäärät laskivat jokin verran yli 70 -vuotiaisiin kohdistuneiden toimien vuoksi. Tämä vaikutti siihen, että tavoite tarjota kaikille avoimia matalan kynnyksen palveluita ei toteutunut.

Haasteellisesta tilanteesta huolimatta 100 % asiakkaista on osallistunut palvelutarpeensa arviointiin ja välimuotoista yhteisöasumista on onnistuttu vahvistamaan. Toisaalta ympärivuorokautiseen hoivaan tehtyjen läheteiden määrä ei kääntynyt laskuun.

Poikkeuksellisesta tilanteesta huolimatta kotihoitopalveluiden talous toteutui suunnitellusti, eikä kotihoitopalveluiden talouteen tehty muutoksia vuoden 2020 aikana.

Vuoden aikana kehitettiin kotihoidon toimintaa tavoitteena lisätä työntekijöiden itseohjautuvuutta ja vaikutusmahdollisuuksia sekä vähentää eettistä stressiä. Lautakuntaa kiinnostaa, millaisia kokemuksia on saatu toiminnan vaikutuksista työhyvinvointiin.

Asumispalvelut

Koronatartuntojen torjuminen nousi keskiöön niin Sotesin kuin yksityisten palveluntuottajien yksiköissä keväällä 2020. Siivous- ja suojavarustekustannukset nousivat. Henkilöstökuluja lisäsi varhaiskasvatuksen henkilöstön käyttö keväällä 2020. Toimintakuluja lisättiin vuoden aikana 2 169 000 e ja toimintatuottoja vähennettiin 293 000 e. Muutettu talousarvio toteutui kokonaiskustannusten tasolla.

Asumispalveluiden toiminnalliset tavoitteet toteutuivat vain osittain tai eivät lainkaan. Välimuotoisten palveluiden lisääntyminen ei vielä näy tehostetussa palveluasumisessa asuvien yli 75-vuotta täyttäneiden määrän vähenemisenä. Palveluasumisen hoitopäiviä tuotettiin 2716 enemmän kuin talousarviossa oli arvioitu. Myöskään läheteet tehostettuun palveluasumiseen eivät kääntyneet laskuun. Sastamalan palveluasumisesta 56,9 % tuotettiin yksityisesti palvelusetelien kautta.

Perusterveydenhuolto

Koronaepidemian vuoksi perusterveydenhuollossa jätettiin toteuttamatta vuodeosasto 1 sulku. Osastoa käytettiin osittain kohorttiosastona. Korona vaati henkilöstön keskittämistä pääterveysasemalle, joten sivuterveysasemien sulku toteutettiin koronan vuoksi 1.4. alkaen.

Korona-pandemia aiheutti perusterveydenhuollossa kustannuksia noin 1 miljoonaa euroa: näytteenotto 720 000 e, pandemiapoliklinikka 90 000 e, viikonloppupäivystyksen tehostaminen 120 000 e ja vuokrat 65 000 e. Lisäksi osastotoiminnan tulot pienenivät. Vuoden aikana perusterveydenhuollon kustannuksiin lisättiin 717 000 e ja tuottoja pienennettiin 352 000 e.

Sitovista toiminnallisista tavoitteista asiakastytyväisyys toteutui. Sen sijaan suuntima-ohjelman viivästymisen vuoksi henkilöstöresurssien tehokkaampaa kohdentamista ei päästy tekemään suunnitellusti. Kiireelliseen hoitoon pääsy toteutui suunnitellusti.

Ympäristöterveydenhuolto

Korona vaikutti ympäristöterveydenhuoltoon siten, että elintarvikevalvonnan tarkastuksia jäi tekemättä, mikä laski toimintatuottoja merkittävästi. Kokonaisuutena kustannukset alittuivat 5,9 %. Toisaalta myöskään toiminnallisia tavoitteita elintarvikevalvonnan osalta ei saavutettu. Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman riskin arvioinnin mukaiset tarkastukset toteutuivat suunnitellusti.

Eläinlääkinnässä on ollut henkilöstövajausta. Lisäksi pieneläinvastaanotto on koronan vuoksi muutettu toimimaan ajanvarauksella. Tilinpäätöksessä raportoidaan, että tuotantoeläinten

päivystysvelvoite on toteutunut 100 %. Ilmeisesti vuoden vaihteen jälkeen velvoitteen toteutumisessa on ollut ongelmia. *Lautakunta kysyy, mitä on tehty seutukunnan tuotantoeläinten hyvinvoinnille ja terveydelle olennaisten palveluiden takaamiseksi.*

Erikoissairaanhoito

Erikoissairaanhoidon nettomenot toteutuivat 1,6 Me suunniteltua ja vuoden 2019 tasoa pienempinä. Erikoissairaanhoidon kustannusten sisällä tapahtui koronapandemian johdosta monia muutoksia, joista tulevaisuuteen nähden merkittävin on jonojen kertyminen vuonna 2020. Tästä syystä vuoden 2020 toteuman perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä tulevien vuosien kustannusrakenteesta.

Henkilöstö

Sastamalan kaupungilla ja Vesi liikelaitoksella oli 31.12.2020 palvelussuhteissa 1604 henkilöä. Tämä on 19 henkilöä enemmän kuin 31.12.2019. Täsmällisin kaupungin palvelusuhteissa tehdyn työn määrää kuvaava tunnus on henkilötövuodet. Tällä mittarilla mitattuna Sastamalan kaupungin palvelusuhteissa tehtiin työtä 20 htv vähemmän kuin vuonna 2019. Kun kokonaishenkilöstömäärä on lisääntynyt ja tehtyjen henkilöstötövuosien määrä vähentynyt, on osa-aikaisuuksien määrä lisääntynyt vuonna 2020. Vahvinta kehitys on ollut teknisessä toimessa, mutta on havaittavissa myös sivistystoimessa ja sosiaali- ja terveystoimessa. Konserniyhtiöissä työskenteli 31.12.2020 yhteensä 185 henkilöä, joista valtaosa, 166 henkilöä, Servillä. Henkilöstön ikä- tai sukupuolirakenteesta ei tapahtunut olennaisia muutoksia.

Määräaikaisissa palvelusuhteissa olevien henkilöiden määrä kasvoi edellisen vuoden lopun tilanteesta 27 henkilöllä. Kasvu kohdistui lomatoiminnan henkilöstöön, mikä johtui lomituspalveluiden ajoittumisesta aiempaa enemmän vuodenvaihteeseen.

Tarkastuslautakunta on viime vuosina kiinnittänyt huomiota ostopalveluiden ja vuokratyövoiman käytön lisääntymiseen Sastamalan kaupungissa. Vuonna 2020 hoitohenkilöstön sijaisten vuokratyövoimakustannukset pienenivät 500 000 e. Henkilötövuosiksi muutettuna sijaistyöpanosta ostettiin 11 htv vähemmän kuin vuonna 2019. Keskeinen syy sijaisten käytön vähenemiseen on sijaisten heikko saatavuus.

Vuonna 2021 sijaistilannetta ollaan kohentamassa palkkaamalla 11 vakituista sijaista omaan henkilöstöön. *Tarkastuslautakunta pitää päätöstä vastuullisena työnantajapolitiikkana.*

Sastamalan strategian mukaan kaupunki on vetovoimainen ja pidetty työnantaja. Henkilöstön vaihtuvuus mittaa työnantajan vetovoimaisuutta ja pidettyyttä. Päättäneiden palvelussuhteiden vaihtuvuusprosentti on 7,3. Suurinta päättäneiden palvelussuhteiden vaihtuvuus oli Teknisessä toimessa ja Vedessä (10,2 %) ja pienintä sivistystoimessa (4,7 %).

Tarkastuslautakunta kysyy, millaisena Sastamalan kaupungin vetovoimaisuutta työnantajana voidaan pitää palvelussuhteiden vaihtuvuusprosentin perusteella.

Sairauspoissaolot pysyivät vuonna 2020 käytännössä samalla tasolla kuin vuonna 2019. Poissaoloja oli 16,4 kalenteripäivää / henkilö ja 18,5 kalenteripäivää / henkilötövuosi.

Merkittävä positiivinen asia on tapaturmapoissaolujen väheneminen peräti 33 % ja 408 kalenteripäivää. Covid-19 -pandemia näkyy 4-29 päivän sairauspoissaolujen lisääntymisenä 62 %:lla. Karanteenit ja testaamiseen liittyvät poissaolot sijoittuvat tähän ryhmään.

Sisäinen työsuojelutoimikunta on kohdentanut riskien arviointia vuoden 2020 aikana koronaviruspandemian aiheuttamiin riskeihin. Turva Arvin arviointikierroksella Pandemia 2020 kirjattiin, miten kussakin työssä voidaan suojautua pandemian aiheuttamilta riskeiltä.

Päätelmät

Sastamalan kaupungin tilinpäätös antaa riittävän oikean kuvan Sastamalan kaupungin taloudellisesta tilanteesta. Kaupunki on vuonna 2020 saavuttanut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteensa niiltä osin kuin niiden arviointi on mielekästä pandemiaolosuhteissa. Myös pandemiaolosuhteissa kaupunki on kyennyt toimimaan strategisten valintojen mukaisesti. On huolehdittu asukkaiden hyvinvoinnista ja turvallisuudesta sekä tilanteen mukaisista yrittäjien ja työvoiman palveluista. Sivistystoimessa on osoitettu notkeutta uusien oppimisympäristöjen järjestämisessä ja erilaisten toimintamallien kehittämisessä akuutisti. Samalla on tehty pitkän aikavälin linjauksia ja haettu poliittista yhteisymmärrystä veto- ja pitovoimaisen sekä tasapainoisesta taloudesta huolehtivan Sastamalan sivistyspalvelujen palveluverkosta. Tekninen toimi ja maankäyttö ovat jatkaneet uusien asumisen ja elämisen mahdollisuuksien suunnittelua ja rakentamista tilanteesta huolimatta. Sastamalan kaupunki on siis osoittanut toimintakykynsä vuoden 2020 aikana.

Ilman koronatukia ja muita vuoden 2020 tulokseen poikkeavasti vaikuttaneita eriä tulos olisi kuitenkin painunut noin kolme miljoonaa euroa negatiiviseksi. Siksi tulevan valtuuston täytyy olla valmis punnitsemaan tarkkaan, mikä on Sastamalan arvoille – rohkealle realismille, osaavalle uudistumiselle ja yhteistyön voimalle – 2020-luvulla rakentuva visio. Mitä kohti haluamme tähdätä, miten uudistumme ja miten valjastamme yhteistyön parhaalla mahdollisella tavalla tavoitteiden saavuttamiseen?

Sastamalassa 28.5.2021

Eveliina Asikainen
puheenjohtaja

Irmeli Kulonpää

Liisa Ojala

Kari Oksanen
varapuheenjohtaja

Tapani Matintalo

Airi Virtanen